

FRÅN INDUSTRITOMT TILL BIOLOGISK MÅNGFALD

Vid altanen hålls utsikten över landskapet öppen, med täta, blomsterrika bäddar på båda sidor. Här växer bland annat kattmynta, honungslök och kungsljus.

För tio år sedan föll trädgårdsdesignern och trädgårdsmästaren Jo för en gammal övergiven industritomt mitt på den vackra engelska landsbygden. Idag har hon, i samarbete med naturen, skapat en frisk, vacker och hållbar trädgård.

Text och foto: HANNE GABEL CHRISTENSEN
Översättning och bearbetning: MICHAELA BERG
Illustration: IANN EKLUND TINBÄCK

ALLT OM
TRÄDGÅRD
Rabatt & Design
Special!

4 designtänk som också hjälper naturen:

- ★ Dammar, fågelbad och annat vatten gynnar insekter och djur.
- ★ Stenmurar med håligheter kan erbjuda bon åt insekter.
- ★ Rabatter med nektarrika växter lockar pollinatörer.
- ★ Lummiga, vildare stråk erbjuder gröna korridorer.

Terrassen vid huset är belagd med sandstensplattor, som matchar huset. På fasaden klänger vitt blåregn och klätterrosor, och i rabatterna växer bland annat dagtörel och jättestäpplilja, en bra insektsperenn.

En bergklematis klänger över en vägg och Jos krukskjul. Det bevarar lite av den Törnrosastämning som fanns här när Jo tog över.

Jo ville skapa en trädgård för vilda växter och djur. Runt henne är självsådd murbinka.

Kanter och övergångar är anlagda för att kunna användas som gångar och gömställen åt djur. Här syns bland annat bronsfänkål, lammöron, johannesört och lejonsvans.

Ett par vackra gamla sandstensbyggnader är det första som möter en hos trädgårdsdesignern och trädgårdsmästaren Jo McKerr i engelska Somerset. Över ett litet stenhus och ett staket breder en blommande klematis ut sig i Törnrosastil. Framför växer gräset högt, som om huset varit övergivet länge. En klippt stig genom gräset och ett par tuktade buxbomar avslöjar dock att så inte är fallet. Tvärtom har det under de senaste tio åren arbetats hårt med att restaurera de övriga byggnaderna och inte minst anlägga en trädgård. Men just här i hörnet finns en svag doft av den atmosfär som Jo måste ha känt första gången hon såg platsen.

Byggnaderna ligger på ett gammalt industriområde.

- Det hade varit övergivet länge och var förfallet. Det låg högar med krossad cement och industrirester här, och platsen var övervuxen med syrenbuddleja och björnbär, berättar Jo, som ändå såg alla möjligheter att skapa det hon drömde om - precis här.

Hennes dröm var att återskapa lite hållbar natur för den välbehövliga biologiska mångfalden. Att göra jorden och livet däri friska igen, och att skapa en trädgård där vilda växter och djur skulle trivas. Den gamla industritomtens på 8100 kvadratme-

ter erbjöd stora möjligheter till just detta.

- Tidigare fanns här en järnväg och en kanal där man transporterade varor. Det finns fortfarande en 75 meter lång kanal-tunnel kvar, och marken var förorenad och väldigt dålig, berättar Jo. Vid tunneln är det torrt och stenigt. Längst ner - där kanalen gick - är det riktigt tung, fuktig jord, och i den södervända ravinen är jorden näringsfattig och alkalisk. Den sistnämnda passar perfekt för vilda blommor, som gillar näringsfattig jord med högt pH-värde och dålig jordstruktur och dränering.

Många olika gröna platser

Jo fick inspiration av de olika växtmöjligheterna.

- Det finns så många olika jordarter här, så jag kan ha såväl äng och lund som en

TRÄDGÅRDSFAKTA

Här bor: Jo McKerr, trädgårdsdesigner och trädgårdsmästare, med man och tre barn.

Vad: Naturträdgård med grusträdgård, lund, äng och damm anlagd på gammal industritomt.

Var: Somerset i sydvästra England.

Yta: 8100 kvm.

Jord: Olika jordtyper: torr och stenig; näringsfattig och alkalisk; tung och lerig; lätt och näringsrik.

Läge: Södervänd sluttning som planar ut i botten.

Lyckas bäst med: Att odla de olika jordtyperna i samarbete med naturen.

Webbplats: jomckerr.com

Instagram: @jo_pratensisgardens

Hassel och ormbunkar i lunden, där Jo har lagt flis som jordförbättrande marktäckare.

En utblick från grusträdgården ner mot ängen. När det blåser vajar de många svansfjädergräsen i vinden och skapar rörelse i trädgårdsrummet.

Trappan nerför sluttningen är ett litet mästerverk i att kombinera skönhet med hållbarhet. Bäddarna på var sida trappan är fyllda av insektsväxter.

”När man odlar hållbart är det viktigt att förstå att jorden är ett levande ekosystem, och att utforma trädgården så att den passar den befintliga jorden.”

→ torr grusträdgård. Det är perfekt till en trädgård - att kunna skapa så många olika platser. Jag ville utgå från det som fanns och gärna behålla kopplingen till den befintliga utsikten och historien.

Idag är visionerna vackert förverkligade i en modern naturträdgård med mjuka, gröna övergångar till det omgivande landskapet. Och i en grusträdgård och en äng, som knyter ihop trädgården med platsens historia av industri och lantbruk - för här fanns en gång även en mjölkgård.

Jo har utgått från den befintliga jorden i respektive del och arbetat långsamt och försiktigt, genom att stödja och stärka de naturliga processerna mellan växter och jord.

- När man odlar hållbart är det viktigt att förstå att jorden är ett levande ekosystem,

och att utforma trädgården så att den passar den befintliga jorden, förklarar hon.

Det levande ekosystemet med miljardvis av osynliga mikroorganismer, som bakterier och svampar, lever av att utbyta livsviktiga näringsämnen med växterna. Om växter och jord ”passar ihop” kan de hålla varandra friska och motståndskraftiga, vilket gör att det inte blir nödvändigt att gödsla.

Jo har alltså arbetat med att göra jorden frisk genom att välja växter som passar den och som kan samarbeta med mikrolivet, för att på så sätt stärka den biologiska mångfalden både i och ovanpå jorden.

- På baksidan är det tung och förorenad lerjord, och jag läste att **hassel** är det träd som gör störst skillnad för mikrolivet. Den samarbetar med vad som helst. Så jag planterade hassel där, och jag täcker även varje år jorden med ett lager flis från fjolårets skott som förmultnar och ger livsmiljö åt svampar, som hjälper till att rena och förbättra jorden. Svamparna ger värme till marken och filtrerar allt som går igenom dem.

Med åren har platsen blivit ett litet lundområde med **orbunkar** ”i botten”.

Kvällsdoftande blommor

Vid den gamla kanaltunneln, högst upp i trädgården, är jorden torr, kompakt och näringsfattig. Här har Jo anlagt en grusträdgård med växter som både klarar förutsättningarna och förbättrar jorden. Dessutom har hon valt växter som lockar

Vid gungorna klipper Jo gräsmattan helt i maj och låter den växa ut innan hon klipper den igen i september. Vissa växter kommer då att blomma om, medan andra förblir gröna under perioden.

I grusträdgården är det främst kungsljus och svansfjädergräs som sätter sin prägel. I det skuggigare hörnet övergår växterna till mer fuktkrävande, som ormbunkar, fingerborgsblomma och läkevänderot.

Den gamla muren löper längs en plåtå, där högt gräs och häckar bildar en mjuk övergång mot landskapet.

Esparsett är en gammal, nektarrik växt, som tidigare var en viktig foderväxt för tunga arbetshästar.

Hos Jo samsas vilt och strukturerat, som i de upptrampade stigarna och den nyplanterade bokhäcken i slutningens grönska.

Kvarlämnad trästam gynnar djurlivet!

→ insekter, vilket ger mat åt den flock fladdermöss som bor i tunneln och kommer ut på kvällen för att jaga.

- Jag har planterat kvällsdoftande blommor, som **kaprifol**, och gula blommor, som **kungsljus**. Den gula blomningen framträder på kvällen. Kungsljus kan växa i grus, den har djupa rötter som luckrar upp jorden, en fantastisk blomning, och den återkommer om och om igen, så länge den pollineras, förklarar Jo och fortsätter:

- Grusträdgården har ett skyddat litet mikroklimat - torrt, varmt och skönt. Jag marktäcker med grus, som fjärilar kan värma sig på, och låter växterna självså sig.

Jo ser även till att ta bort oönskade, konkurrerande växter.

Boplats i muren

Längre ner har hon skapat ytterligare en liten grusträdgård. Där är varmt, torrt och stenigt, med grusbäddar och en stödmur i söderläge. Muren byggdes för att hålla slutningen mot granntomten på plats, men fick en ytterligare funktion som boplats åt övervintrande insekter genom att hål och springor lämnades öppna.

- Idén kommer från arkitekten och designern John Little, som förespråkar att använda trädgårdens hårda strukturer som livsmiljöer. Jag hoppas att även växter kommer att rota sig i muren, säger Jo.

Ängen, en annan del av trädgården, började med vilda växter. De tog sig dit av

sig själva, sedan Jo gett dem goda förutsättningar genom att så **ängsskallra**. På engelska kallas denna ettåriga växt för *meadow maker* (ängsskapare), eftersom den lindar sina rötter runt gräsrötter och suger vatten och näring från dem, vilket försvagar gräset. Det ger plats åt de vilda blommor som trivs i den sortens jord.

- Många insekter behöver inhemska växter, men i Storbritannien har vi förstört 97 procent av de ängar där dessa växter fanns. Genom att vi har odlat och gödlat har jorden blivit för näringsrik för ängsväxter. Så nu handlar det om att odla sådant som tidigare inte har behövt odlas. Vi behöver platser med näringsfattig jord för att dessa vackra, inhemska växter som insekter och ryggradslösa djur är beroende av ska trivas.

Ängen är noggrant skött. På hösten

”Jag klipper i omgångar, så att djurlivet kan flytta från ett område till ett annat - och så att jag alltid har något vackert att titta på.”

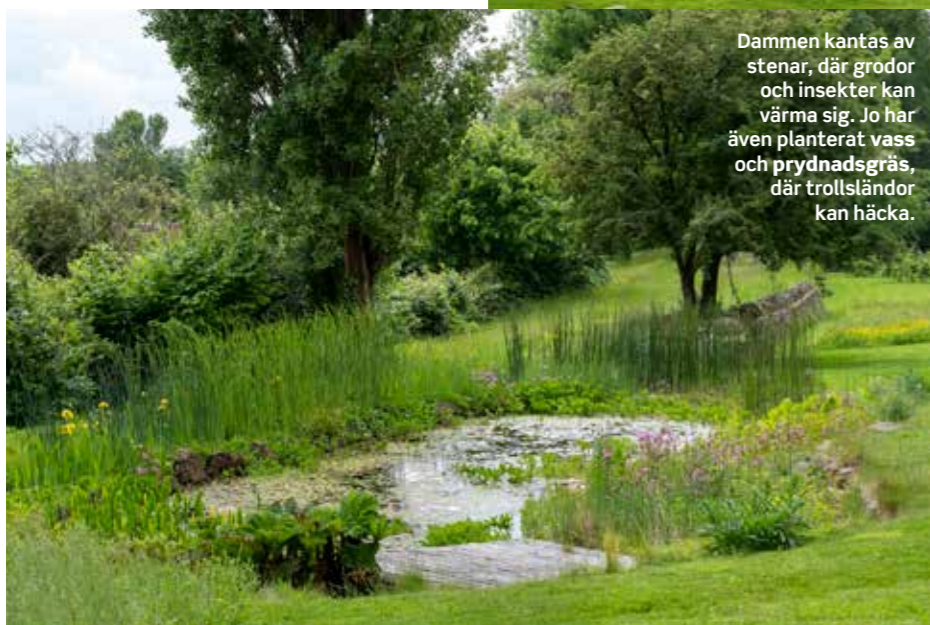

Trappan kantas av insektslockande blomsterbäddar. Mellan stegen växer murbinka.

Dammen fungerar som en naturlig del i övergången till omgivande landskap. Det klippta gräset går fint ihop med fälten.

Dammen kantas av stenar, där grodor och insekter kan värma sig. Jo har även planterat vass och prydnadsgräs, där trollsländor kan häcka.

”Jag har aldrig haft en damm tidigare, men sedan jag fick vatten i trädgården är jag fast. Att se insekterna interagera och hur dammen lockar liv är fascinerande.”

→ klipper Jo ner den helt och tar även bort gräsclippet, både eftersom fröna behöver kontakt med marken för att gro, och för att undvika att klippet gör jorden alltför näringsrik.

- Jag samlar också frö från växterna och sår dem på nytt. Fröna är mogna i juli och måste säs färska på hösten. De kräver många kalla månader för att utvecklas.

Till våren börjar Jo klippa ängen igen, lite i taget, i sektioner.

- Jag klipper i omgångar, så att djurlivet kan flytta från ett område till ett annat - och så att jag alltid har något vackert att titta på. Jag klipper ängen i maj, så att **gyllenlacken** får ett försprång över gräset. Jag gör en bred stig och rör mig gradvis inåt vid olika tillfällen och kollar när det behöver klippas. Allt har olika höjd, och klipper man ner

det kommer en del att blomma om. I juli klipper jag nedanför trädgården, i augusti nerför backen, och så vidare. Jag håller på fram till slutet av november.

Dammen är pricken över i

En del i att skapa så många olika livsmiljöer som möjligt är dammen, som är anlagd på ett naturalistiskt sätt, med flera nivåer för olika planteringar. Dammen fylls genom att regnvatten från taket pumpas ner i den. Runt omkring surrar det av insekter.

- Jag har aldrig haft en damm tidigare, men sedan jag fick vatten i trädgården är jag fast. Att se insekterna interagera och hur dammen lockar liv är fascinerande, säger Jo.

Växterna runt dammen är både vackra och funktionella. De syresätter vattnet, tar bort kväve och fosfater och erbjuder häckningsplatser åt trollsländor och grodor.

Med dammen som pricken över i omfattar trädgården på den gamla industri-tomten nu ett brett utbud av livsmiljöer för vilda växter och djur. Odlandet sker med en långsam metod, där Jo arbetar naturstyrkt, håller koll på de naturliga processerna och stöttar dem på olika sätt. Allt detta i en trädgårdsdesign som också är vacker att se på - en viktig aspekt som Jo alltid har i åtanke.

- Jag är särskilt intresserad av att utforma trädgårdar med fokus på jordhälsa, biologisk mångfald och vilda djur, på ett sätt så att de samtidigt är vackra. ●

MURAR SOM VERTIKALA BON

Hos Jo fungerar även murarna som hem åt vilda växter och djur.

Jos trädgård innehåller flera murar. De utgör en del av trädgårdens olika livsmiljöer för vilda växter och djur. Här finns två nyare, södervända sandstensmurar, där värmeälskande insekter och reptiler kan sola, gömma sig och häcka, och en gammal åkerstensmur, som ligger mer skuggigt och fuktigt, där olika mossor har slagit sig ner.

Alla murarna är stödmurar, byggda på platser med olika höjdnivåer, så de är gjorda för att klara trycket från marken bakom. Den äldsta muren har med åren vittrat sönder och är full av sprickor och hål. I de nya murarna har man tagit en genväg till det väderbitna skicket genom att först bygga en stödmur i lättbetong och sedan fästa naturstensmuren på den, så att några stenar är fastmurade, medan andra bara är staplade. På så vis får man redan från början en massa öppna sprickor och hål åt växter och djur.

Man kan "åldra" en ny mur ytterligare genom att lägga lite grus eller jord i några av sprickorna. Använd dock inte näringsrik jord i en varm södermur om målgruppen är vilda växter som trivs i näringsfattig jord.

De två stödmurarna i sandsten erbjuder hål och sprickor, där vilda djur och växter kan leva. Längs stigen bildar en nyplanterad häck av bok en båge, som följer formen och ger struktur åt det vilda.

Från ängen kan man blicka upp mot de vackra, gamla sandstensbyggnaderna.

Dammen ligger vid foten av sluttningen. I förgrunden syns den lummiga trappan.

JENNIE STRINNED,
TRÄDGÅRDSARKITEKT,
ASTER TRÄDGÅRD
(@ASTER_TRADGARDSDESIGN
PÅ INSTAGRAM):

”VACKER OCH PASSANDE MILD FÄRGSKALA!

GRUNDTANKE: Jo har en fantastisk trädgård i samklang med natur och djur. Jag älskar detta! Naturliga nivåer har behållits, och hon arbetar med befintlig jord och väljer växter efter ståndort och med tanke på insekter och djur. Trädgården avslutas med buskar och träd i tomtgränsen, istället för klippta häckar, vilket gör att det vackra omkringliggande landskapet inkluderas.

DESIGN: Funktion är underordnat det vackra; man måste lyfta klättrväxter för att ta sig fram. Växter sprängs in i stenläggning och trappor – magiskt! Det ser inte ut som att det finns en tydlig design i grunden, utan trädgården har fått växa organiskt. Den halvmåneformade muren med bokhäck på tillväxt, för att skapa struktur, är fantastisk! Det är också vackert med äng i kombination med klippta gräsgångar. Informella stigar skulle vara fint att komplettera med, och jag saknar riktigt stora träd.

VÄXTVAL: Färgskalan är mild – silver, grönt, gult och lila; vackert och passande. Det är modigt att välja **daggkäpa** i grusplantering, den sprider sig ju väldigt. Men Jo har så stora ytor att det nog bara är bra här. Jag saknar dock städsegröna (året runt-gröna) växter – jag tror att trädgården är lite trist vintertid.

VÄXTFAVORITER HOS JO

Perenners härdighet anges med A–D, se sidan 101.

GRUSTRÄDGÅRDEN:

- Jättedaggkäpa** *Alchemilla mollis*, A.
- Kattmynta** *Nepeta cataria*, C.
- Kungsljus** *Verbascum thapsus*, C.
- Murbinka** *Erigeron karvinskianus*, D.
- Svansfjädergräs** *Nassella tenuissima*, D.

ÄNGEN:

- Esparsett** *Onobrychis viciifolia*, B.
- Prästkrage** *Leucanthemum vulgare*, A.
- Vanlig smörblomma** *Ranunculus acris*, A.
- Ängsskallra** *Rhinanthus minor*, A.

LUNDEN:

- Broklungört** *Pulmonaria saccharata*, B.
- Hassel** *Corylus avellana*, zon 4.
- Träjon** *Dryopteris filix-mas*, A.

DAMMEN:

- Dvärgkaveldun** *Typha minima*, C.
- Gökblomster** *Lychnis flos-cuculi*, B.
- Pontederia** *Pontederia cordata*, D.
- Skavfräken** *Equisetum hyemale*, A.
- Svärdslilja** *Iris pseudacorus*, A.

NATURVACKERT

1. Den gamla kanaltunneln.
2. Grusgård med upphöjda odlingsbäddar.
3. Grusträdgården.
4. Mur i natursten.
5. Liten allé av paradisäppelträd.
6. Rabattkantad trappa.
7. Terrass med rabatter.
8. Stig med hassel på var sida.
9. Ängen.
10. Dammen.
11. Gräsmattor med klöver.
12. Lunden.
13. Häckar av bok.
14. Gammalt stengärde.
15. Högt gräs med vilda blommor.

Yta: 8100 kvm.